

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

КОВАЛИШИН Оксана Ігорівна

УДК37.01:061.2НТШ(477.83-25)"1873/1939"

**ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ
(1873–1939 рр.)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дрогобич - 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Львівському національному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
ГЕРЦЮК Дмитро Дмитрович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
декан факультету педагогічної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІЛАВИЧ Галина Василівна,
ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”,
професор кафедри педагогіки
початкової освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
КРИЩУК Богдан Степанович,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія,
доцент кафедри педагогіки.

Захист дисертації відбудеться 24 вересня 2020 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за адресою: 82100, м. Дрогобич, вул. І. Франка, 24, 2-й поверх, к. 20.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://dspu.edu.ua/science/specrady/general-pedagogics/disertations/> та в бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за адресою: 82100, м. Дрогобич, вул. Лесі Українки, 2.

Автореферат розісланий 21 серпня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. Д. Галів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Будівництво нової української школи, виховання національно свідомого і духовно багатого підростаючого покоління неможливі без ґрунтовного й об'єктивного вивчення педагогічного минулого нашого народу, історичних коренів педагогічних явищ, процесів та ідей. Врахування набутої у процесі історичного розвитку сукупності знань, умінь, традицій дасть змогу творити українську освітню систему сьогочасної Української держави на засадах наступності, наближення до світових та європейських освітніх стандартів. Основні засади, принципи розвитку сучасної освіти України, визначені у положеннях Закону України “Про освіту” (ст. 6), “Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст.”, “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”, передбачають нерозривний зв'язок зі світовою та національною історією, культурними і національними традиціями українського народу.

Важливим джерелом збагачення теорії і практики національної системи освіти, визначення перспективних шляхів її розвитку на сучасному етапі виступають дослідження історії шкільництва, прогресивної педагогічної думки в різних регіонах України. У цьому зв'язку особливе зацікавлення викликає хід освітньо-шкільного життя Галичини, зокрема другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст., коли у краї, який перебував у складі Австро-Угорської імперії, а згодом – Польської республіки, відбувалися активні процеси національно-культурного відродження українського народу, одним із найяскравіших проявів якого стала посиленна увага до проблем розвитку української школи й освіти.

З огляду на це важливого значення набувають дослідження діяльності українських громадських культурно-освітніх та наукових товариств й організацій, які упродовж історичного часу виступали речниками змагань українців за національну школу і освіту, сприяли формуванню їхньої національної ідентичності, національної свідомості. Серед значної кількості таких націєтвірних інституцій заслуговує на особливу увагу і детальний науковий аналіз діяльності Наукового товариства імені Шевченка, яке діяло у Львові у період 1873–1939 рр. Як українська освітньо-наукова інституція, НТШ спричинилося до значної активізації наукового життя в Галичині й Україні загалом, приклалося до реалізації багатьох освітніх ініціатив у ділянці початкової, середньої, професійної та вищої освіти, різносторонньої підтримки учнівської і студентської молоді, поширення просвітницьких ідей у середовищі народних мас тощо.

До вивчення різноманітних напрямів роботи Наукового товариства імені Шевченка у Львові на різних етапах його розвитку зверталися низка науковців та дослідників. Однак найбільший внесок належить вченим, культурно-освітнім діячам, які мали безпосередній стосунок до діяльності НТШ у досліджуваній період (О. Барвінський, В. Гнатюк, М. Грушевський, Д. Дорошенко, К. Студинський та ін.); науковці т. зв. еміграційного періоду НТШ (Л. Винар, Ю. Герич, В. Дорошенко, Б. Кравців, Б. Купницький, В. Лев,

Л. Ковалів, О. Оглоблин, Я. Падоха, О. Пріцак, М. Стахів, В. Стецюк та ін); учені, праці яких побачили світ після відновлення 1991 року діяльності НТШ в Україні (М. Андрейчин, О. Вадзюк, О. Гомотюк, Я. Грицак, І. Демуз, Р. Кучер, О. Лада, М. Левківський, Н. Лихач, Н. Мерфі, В. Онопрієнко, О. Романів, В. Савенко, Т. Савенко та ін.).

Висвітленню окремих аспектів освітньо-просвітницької діяльності НТШ через призму вивчення життєтворчості його визначних діячів присвятили наукові студії Н. Андрусяк, Л. Винар, С. Герасименко, Я. Дашкевич, М. Дядюк, Н. Гірна, І. Головацький, О. Гриб, С. Джафарова, У. Єдлінська, А. Кліш, О. Ковальчук, Б. Крупницький, А. Левдер, Н. Людкевич, А. Міщук, О. Романів, Р. Труба, Р. Федорищак, Н. Халак, А. Щурат-Глуха та ін.

Науковий інтерес до проблематики освіти й просвіти в діяльності Наукового товариства імені Шевченка в контексті аналізу питання становлення і розгортання у Галичині громадсько-педагогічного руху прослідковується у наукових працях Ю. Бескиди, Г. Білавич, В. Бурдуланюка, В. Виздрика, А. Вихруща, А. Восковської, С. Гелея, Д. Герцюка, І. Гуменної, Т. Завгородньої, В. Кислого, А. Кліша, О. Коник, О. Коновця, Р. Конти, А. Кріля, С. Лаби, П. Лазечка, Т. Кульчицької, Н. Кунанець, І. Курляк, В. Мартинця, В. Мудрого, З. Нагачевської, В. Стинської, І. Стражнікової, Б. Ступарика, О. Сухого, П. Хобзея, М. Чепіль, Л. Шологон, Г. Яніва та ін. Проте, як засвідчив проведений аналіз, цілісного та системного наукового осмислення освітньо-просвітницької діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові до теперішнього часу не було здійснено.

Актуальність проблеми, недостатнє її висвітлення у сучасній історико-педагогічній науці зумовили вибір теми дослідження: **“Освітньо-просвітницька діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1873–1939 рр.)”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану і за загальною проблемою наукових досліджень кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка. Робота є складовою наукової теми “Науково-педагогічні та організаційно-дидактичні засади професійного розвитку майбутніх фахівців у системі вищої освіти України: історичні ретроспективи, зарубіжний досвід, інноваційні підходи та технології” (державний реєстраційний номер 0118U000607). Тему дисертації затверджено вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 15/2 від 24 лютого 2016 р.).

Мета дослідження полягає у комплексному вивченні, характеристиці та оцінці освітньо-просвітницької складової діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1873–1939 рр.).

Відповідно до мети сформульовано основні **завдання дослідження**:

- 1) окреслити історіографію проблеми і джерельну базу дослідження;
- 2) означити роль та місце НТШ у національно-культурному відродженні українців Галичини у 70-х рр. XIX – першій третині XX ст., здійснити періодизацію його освітньо-просвітницької діяльності;

3) з'ясувати внесок НТШ у розвиток української освітньої справи в Галичині;

4) розкрити напрями та зміст просвітницької роботи НТШ.

Об'єкт дослідження – діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові у період 1873–1939 рр.

Предмет дослідження – напрями здійснення освітньо-просвітницької діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові в означений період.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1873–1939 рр. *Нижньою межею* є час заснування Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. *Верхня межа* визначається початком Другої світової війни (1939 р.) та припиненням діяльності товариства.

Методологічна основа дисертації базується на загальнонаукових принципах історичного пізнання; філософських положеннях діалектики розуміння історичного процесу; принципах об'єктивності, наступності, культуровідповідності; аксіологічному, акмеологічному, цивілізаційному, соціокультурному та біографічному підходах, використання яких у сукупності забезпечило ґрунтовний і всебічний аналіз освітньо-просвітницької діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові.

Методи дослідження. Відповідно до поставленої мети і визначених завдань, методологічні засади дисертації базуються на ***теоретичних методах дослідження: аналізу і синтезу*** – допоміг визначити проблеми пошуку, сформулювати гіпотезу наукового дослідження та його завдання; *індукції та дедукції* – надав можливості побудови наукової аргументації щодо змісту освітньо-просвітницької діяльності НТШ; *порівняльно-історичного* – дав змогу виявити особливості цього вектора діяльності НТШ; *метод класифікації* став основою групування історико-педагогічних фактів про освітньо-просвітницьку діяльність НТШ за змістовими та формальними характеристиками; *узагальнення* – застосовувався для формулювання висновків дисертаційного дослідження; *просопографічний* – полягав у визначенні і простеженні ролі членів НТШ, інших громадсько-освітніх діячів у реалізації освітньо-просвітницьких ініціатив НТШ; *пошуково-бібліографічний* – прислужився для пошуку бібліотечних та архівних джерел, аналізу друкованих і архівних матеріалів з досліджуваної теми; *історико-генетичний* – уможливив послідовне розкриття передумов заснування, етапів становлення НТШ у процесі історичного розвитку; *історико-системний* – послужив для висвітлення діяльності НТШ як частини громадсько-суспільного руху у Галичині у 70-х рр. XIX – першій третині XX ст.; *проблемно-хронологічний* – сприяв розкриттю процесу реформування НТШ у різні періоди діяльності, зміни його статутів тощо.

Джерельну базу дослідження склали архівні документи, що стосуються діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у період від заснування до початку Другої світової війни і зберігаються у *Центральному державному історичному архіві України у Львові* (далі – ЦДІАУ у м. Львів): “Наукове товариство імені Шевченка” (службові документи; протоколи; звіти; звітні відомості секцій НТШ; регламент роботи товариства, листування з

освітніми, просвітніми та культурними товариствами, навчальними закладами, Міністерством віросповідань у Відні, Крайовою шкільною радою, Крайовим комітетом, Кураторією Львівського шкільного округу і освіти); *фонд 310* “Український університет у Львові” (матеріали до історії заснування університету, протоколи засідань сенату і деканатів, навчальні програми, курси лекцій та ін.); *фонд 399* “Професійна організація українського студентства “Профорус”” (списки, протоколи, листи); *фонд 400* “Український студентський союз” (листи); *фонд 736* “Товариство українських наукових викладів ім. Петра Могили (протоколи засідань, звіти про діяльність, листування та ін.); *фонд 766* “Товариство “Українська академічна поміч” (звернення та листи); у *Державному архіві Львівської області* (далі – ДАЛО): *фонд 1* “Львівське воєводське управління, м. Львів” (справа про реєстрацію статутів); *фонд 292* “Правління Товариства “Комітет Академічного дому” у Львові” (оголошення, звернення, заяви); *фонд 296* “Товариство “Академічна громада” у Львові” (листування, резолюції); видавничі органи НТШ: літературно-науковий журнал “Правда”, серійне видання “Записки Наукового товариства ім. Шевченка”, громадсько-політичний часопис “Літературно-науковий вісник”, бюлетені “Хроніка НТШ”, у яких висвітлено діяльність НТШ, розкрито його взаємодію з громадськими культурно-освітніми товариствами та організаціями, схарактеризовано внесок членів та співробітників наукової інституції у розвиток освітньо-просвітницької сфери; закордонне періодичне видання “Український історик”, яке популяризувало різносторонню діяльність НТШ поза межами України; автореферати, дисертації та наукові праці українських дослідників з означеної тематики, довідкові та енциклопедичні видання, українські і діаспорні періодичні друки.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

уперше комплексно розкрито освітньо-просвітницькі засади діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1873–1939 рр.), що дало змогу окреслити його роль та місце у національно-культурному відродженні українців Галичини 70-х рр. XIX – першої третини XX ст.;

проаналізовано освітні ініціативи Наукового товариства ім. Шевченка у галузі українського дошкілля, початкового, середнього та професійного шкільництва, розвитку університетської справи в Галичині;

виокремлено ідеї, форми, напрями, зміст та особливості просвітницької роботи НТШ, що уможливило означити фактори, які вплинули на його формування не тільки як наукового центру, але й як потужного освітньо-просвітницького осередку Галичини;

досліджено і уточнено педагогічну та освітньо-просвітницьку діяльність окремих членів НТШ;

здійснено періодизацію розвитку НТШ та простежено зміни у змісті його статутів як прояви формування освітньо-просвітницьких засад діяльності; проаналізовано історіографію та джерельну базу дослідження у сфері розвитку освітньо-просвітницької діяльності НТШ.

Подальшого розвитку набули ідеї щодо висвітлення історико-педагогічних аспектів освітньо-просвітницької діяльності функціонування НТШ, що мали вагомий вплив на активізацію процесів українського національного відродження в Галичині другої половини XIX – першої третини XX ст.

До наукового обігу введено 79 маловідомих архівних джерел, серед яких неопубліковані листи, звернення, звіти тощо стосовно співпраці НТШ із початковими, середніми, фаховими закладами освіти, громадськими та студентськими організаціями, що дало змогу розширити сферу дослідження про освітньо-просвітницьку діяльність товариства.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання результатів дослідження викладачами закладів вищої освіти під час: розробки навчальних курсів з педагогіки, історії педагогіки в Україні; підготовки науково-методичних, навчальних посібників, методичних рекомендацій, наукових праць, довідкових видань з історії освіти; виконання курсових, дипломних робіт здобувачами закладів вищої освіти для дослідження аспектів освітньо-просвітницької діяльності громадських культурно-освітніх товариств і організацій в історичній ретроспективі; підвищення кваліфікації учителів в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти та в процесі самоосвіти. Результати, отримані в ході дисертаційного дослідження, використовуються при викладанні таких навчальних дисциплін: “Загальні основи педагогіки та історії її розвитку”, “Історія педагогіки”, “Історія початкової освіти”, “Історія української школи і педагогіки”, “Педагогіка” та ін.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Української інженерно-педагогічної академії (довідка № 615 від 25.06.2019 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (акт від № 755 від 27.06.2019 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01.28/1242 від 01.07.2019 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт № 17/17-1684 від 02.07.2019 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 3280-Н від 13.09.2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження висвітлювалися на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – Міжнародна наукова конференція “Михайло Грушевський: учений, політик, державний діяч” (Львів, 2016 р.); VIII українсько-польські історико-педагогічні читання “Розвиток української і польської освіти і педагогічної думки (XIX – XX ст.), тематичне засідання “Жіноча освіта і просвітництво в Україні та Польщі (кінець XIX – початок XX ст.” (Львів, 2017 р.); XIII міжнародна наукова конференція “Між свободою і конформізмом – 100-річчя польської педагогіки в новонародженому стані ” (Ченстохова, 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Science, research, development #16 pedagogy” (Барселона, 2019 р.); Міжнародна наукова конференція “Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий та вітчизняний вимір” (Львів, 2019 р.);

всеукраїнські: Всеукраїнська наукова конференція “Ідея університету у європейському і національному вимірах: традиції, сьогодення, перспективи” (Львів, 2016 р.); Всеукраїнська інтернет-конференція “Розвиток вищої освіти в Україні: виклики ХХІ століття” (Івано-Франківськ, 2019 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Українська інтеграція та технології” (Дрогобич, 2019 р.), а також на *звітних* наукових конференціях факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 2017–2019 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 15 одноосібних працях: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні інших держав, 4 статті у збірниках, що включені до наукометричних баз даних, 3 з яких одночасно є науковими фаховими виданнями України, 7 праць апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (370 найменувань, з них 79 – архівних першоджерел) та додатків (10 на 61 сторінці). Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінку, основний зміст викладено на 182 сторінках. Роботу ілюстровано 1 таблицею і 2 рисунками на 3 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; вказано хронологічні межі роботи; подано джерельну базу; викладено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження; відображено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – “**Діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові як історико-педагогічна проблема**” – представлено результати вивчення проблеми в українській історіографії і визначено рівень її наукового осмислення, проведено аналіз джерельної бази дослідження та здійснено періодизацію освітньо-просвітницької діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові від 1873 до 1939 р.

Зазначено, що історіографія окресленої проблеми формувалася у трьох напрямках:

- виокремлення освітньо-просвітницької складової роботи НТШ у розрізі загальної історії Товариства – праці вчених та культурно-освітніх діячів, які мали безпосередній стосунок до діяльності НТШ (О. Барвінський, В. Гнатюк, М. Грушевський, В. Дорошенко, Д. Дорошенко, К. Студинський); закордонні публікації т. зв. еміграційного періоду НТШ (В. Дорошенко, В. Лев, В. Кубійович, Б. Кравців, Л. Винар, Ю. Герич, П. Ковалів, О. Оглоблин, О. Пріцак, М. Стахів, Я. Падох, В. Стецюк); видання, опубліковані після

відновлення 1991 року діяльності НТШ в Україні (М. Аліксієвець, М. Андрейчин, О. Ваздюк, І. Демуз, Я. Грицак, О. Гомотюк, З. Зайцева, Р. Кучер, О. Лада, М. Левківський, Н. Мерфі, В. Онопрієнко, О. Романів, В. Савенко, Т. Савенко, С. Церковник та ін.);

- висвітлення освітньо-просвітницької діяльності НТШ через призму досліджень життєтворчості його визначних діячів (Н. Андрусяк, Л. Винар, С. Герасименко, Я. Дашкевич, М. Дядюк, Н. Гірна, І. Головацький, О. Гриб, С. Джафарова, У. Єдлінська, А. Кліш, О. Ковальчук, Б. Крупницький, А. Левдер, Н. Людкевич, А. Міщук, О. Романів, Р. Труба, Р. Федорищак, Н. Халак, А. Щурат-Глухата ін.);

- науковий інтерес до проблематики освіти і просвіти в діяльності НТШ у контексті дослідження проблем становлення і розгортання в Галичині громадсько-педагогічного руху (В. Бурдуланюк, В. Виздрик, А. Восковська, Д. Герцюк, Ю. Бескид, І. Гуменна, С. Гелей, В. Кислий, А. Кліш, О. Коник, Н. Кунанець, В. Мартинець, В. Мудрий, В. Стинська, Л. Шологон та ін.).

Джерельна база дисертаційного дослідження охоплює опубліковані та неопубліковані документи, які зберігаються в архівних фондах, наукових виданнях, періодичних друках тощо.

На підставі комплексного аналізу джерельної бази та історіографічних праць, узагальнення опрацьованого матеріалу зроблено висновок, що освітньо-просвітницьку діяльність Наукового товариства ім. Шевченка у Львові доцільно розділити на *чотири основні етапи*: упродовж *першого* (1873–1892 рр.) відбувалося становлення громадської інституції загалом, мало місце запровадження Товариством низки освітньо-просвітницьких ініціатив (започаткування видавничої справи, благодійно-меценатської діяльності, налагодження співпраці із просвітницькими та освітніми товариствами, підтримка періодичних видань тощо); *другий* – охоплює період 1892–1914 рр. і знаменується повноцінною розбудовою Товариства як наукової інституції (створення наукових секцій і комісій), започаткуванням видавничих органів, дієвою участю у заснуванні нових освітніх товариств (“Учительська громада”, “Краєвий шкільний союз”), активною промоцією ідеї української національної школи, підтримкою діяльності низки приватних закладів освіти (народних шкіл, гімназій), заснуванням благодійно-меценатських фондів на допомогу талановитій молоді тощо; *третій* (1914–1921 рр.) припадає на період важких суспільно-політичних випробувань для української спільноти Галичини і характеризується загальним спадом наукової, освітньо-просвітницької діяльності НТШ і водночас пошуком шляхів модернізації установи, формування нових організаційних структур (Видавнича комісія), ініціювання організації університетських курсів як предтечі українського приватного університету; і, нарешті, характерною особливістю *четвертого* етапу (1921–1939 рр.) стало розширення його структури відповідно до вимог часу, забезпечення комплексу організаційно-педагогічних заходів щодо відкриття і функціонування у Львові Українського таємного університету (1921–1925 рр.), організація освітнього, просвітницького та культурного середовища в

Академічному домі, широкий спектр видавничої діяльності, спрямованої на освітньо-просвітницьку сферу.

У другому розділі – **“Організаційно-педагогічні засади освітньої діяльності Наукового товариства імені Шевченка”** – розкрито напрями діяльності НТШ щодо підтримки українського дошкілля, початкової, середньої, професійної та вищої школи.

Зазначено, що пробудження національної свідомості українців Галичини у другій половині XIX – на початку XX ст. спричинило активізацію освітньо-просвітницького життя, зумовило розгортання потужного громадсько-педагогічного руху, представленого передусім діяльністю культурно-освітніх, педагогічних і професійних учительських товариств й організацій (Українського педагогічного товариства “Рідна школа”, “Взаємної помочі українського вчителства”, “Учительської громади” та ін.). Характерною особливістю громадсько-педагогічного руху стала причетність до його розгортання багатьох інших українських громадських інституцій, прямо не пов’язаних із освітньою сферою, але таких, що виявили солідарність із освітянським середовищем і всілякими способами допомагали розв’язувати актуальні питання української школи та вчителства.

Виявлено, що від початку існування, попри пріоритетність наукової діяльності, Наукове товариство ім. Шевченка не стояло осторонь освітньо-шкільних справ і у цій царині суспільного життя галицьких українців проявило чимало громадських ініціатив, залишивши помітний слід у їх реалізації.

На основі аналізу фактологічного матеріалу засвідчено підтримку Товариства становлення та розвитку *українського дошкілля*: співпраця у цій ділянці із жіночими громадськими об’єднаннями (“Клуб русинок”, “Жіноча громада”, “Українська захоронка” та ін.); надання фінансової допомоги на відкриття нових дитячих закладів (“захоронок”), утримання української дітвори; видання на безкоштовній основі власних друкованих творів; висвітлення та пропаганда у періодиці діяльності громадських дошкільних установ.

У контексті освітнього вектора діяльності НТШ у розділі виокремлено питання його участі у розв’язанні проблем *української початкової школи* в Галичині. З’ясовано, що Товариство упродовж тривалого часу надавало різнобічну допомогу єдиній державній українській народній школі ім. М. Шашкевича у Львові (утримання шкільного приміщення, дидактичне забезпечення освітнього процесу, поліпшення матеріального становища педагогічного персоналу та учнів тощо). Акцентовано підтримку НТШ громадських ініціатив щодо відкриття українських приватних народних шкіл, зокрема, перших у Галичині українських жіночих закладів освіти – виділової школи ім. Т. Шевченка (1897 р.), жіночої вчительської семінарії (1903 р.), чотирикласної школи вправ (1907 р.), а також діяльності інших початкових шкіл (ім. Б. Грінченка, ім. Короля Данила, ім. О. Кобилянської, ім. князя Льва).

Розкрито такий важливий аспект освітньої діяльності НТШ, як видання навчальної літератури для українських учнів та вчителів. Аналіз книг обліку замовлень НТШ на друковані праці дає підставу резюмувати, що до початку

Першої світової війни Товариство долучилося до підготовки більше 20 найменувань навчальної літератури для народної школи – рідномовних букварів і читанок, граматик з мови, основ німецької мови, правописів тощо. У справі підготовки навчальної книги відзначено тісну співпрацю НТШ та “Українсько-руської видавничої спілки”, заснованої у 1899 р. з ініціативи М. Грушевського, а також взаємодію з “Руським (Українським) педагогічним товариством”.

Увиразнено позицію НТШ щодо унормування правописних правил при підготовці навчальної літератури для шкільної молоді, актуалізації питання впорядкування українського правопису. Проаналізовано при цьому заходи створеної у структурі Товариства т. зв. “Язикової комісії” і прийняття нею “Правописних правил” (1922 р.), чим було зроблено великий поступ у наближенні українського фонетичного правопису на західноукраїнських землях (т.зв. “желехівки”) до загальноукраїнського академічного правопису.

У розділі висвітлено внесок НТШ у *розвиток українського середнього і фахового шкільництва*, розробку теоретичних і практичних засад формування національної системи освіти і надано йому оцінку. Підкреслено особливу роль в обґрунтуванні засадничих ідей української національної школи видатного вченого-історика, професора Львівського університету, голови НТШ М. Грушевського, викладених ним у низці статей (“Що-ж далі? (В справі руських гімназій)”, “В справі руських шкіл і руського театру”, “Наша школа” та ін.), проаналізовано його діяльність як очільника громадських культурно-освітніх товариств “Учительська громада”, “Крайовий шкільний союз”, які суттєво доклалися до розбудови на початку ХХ ст. в Галичині розгалуженої мережі рідномовних приватних середніх шкіл.

Констатовано, що надана Товариством новоствореним українським чоловічим гімназіям у Яворові, Рогатині, Копичинцях, Городенці, Чорткові, Збаражі, Долині, Буську, українській жіночій гімназії СС Василянок у Львові, дівочій гуманістичній гімназії Товариства “Рідна школа” різноманітна підтримка (ініціювання збору коштів на утримання гімназій; матеріальна підмога учням та вчителям; стипендіальна підтримка обдарованої молоді; поповнення виданнями Товариства бібліотечних фондів шкіл; забезпечення освітнього процесу навчальними підручниками, картами, іншим шкільним приладдям; організація підготовчих курсів для перших класів гімназій; проведення фахових шкільних інспекцій; розв’язання кадрових питань; захист учительських прав і свобод та ін.) назагал сприяла поліпшенню становища української середньої школи, зростанню потягу української молоді до здобуття середньої і вищої освіти.

Окрему увагу зосереджено на партнерстві НТШ із українськими державними середніми школами – українською академічною гімназією у Львові, гімназіями Коломиї, Перемишлі, аналізуються заходи Товариства щодо справи заснування української гімназії у Станіславові.

Охарактеризовано співпрацю НТШ із гімназійним середовищем, що проявилось передовсім у безпосередній участі відомих діячів Товариства у діяльності закладів освіти, поєднанні ними навчальної та наукової роботи. У

ході дослідження виявлено, що, для прикладу, дійсними членами НТШ із числа викладацького складу української Академічної гімназії у Львові було 48 осіб, декілька десятків випускників закладу у різні роки поповнили ряди членів НТШ; біля керма української державної гімназії у Перемишлі у різні роки стояли Г. Цеглинський, А. Алиськевич С. Шах, до викладацького персоналу належали А. Андрохович, Г. Величко, Д. Лукіянович, В. Пачовський, С. Томашівський.

Проаналізовано аспекти співпраці НТШ із професійними закладами освіти – приватними учительськими семінаріями у Львові, Самборі, Коломиї, “Городничо-садівничою школою” у Стрию, “Торговельною школою” у Львові та ін., а також із громадськими організаціями, які опікувалися ними (“Руський дівочий інститут”, “Ремісничо-промислова бурса” та ін.).

Узагальнено внесок НТШ у справу підручникотворення для середнього і фахового шкільництва (видрук навчальної літератури у друкарні Товариства, творення української навчальної термінології та застосування її у шкільних підручниках, матеріальна підтримка авторів навчальних книг тощо).

Зроблено акцент на реалізації Науковим товариством ім. Шевченка важливого напрямку освітньої діяльності, що стосувався *української вищої університетської освіти*. На конкретному історичному матеріалі досліджено форми співпраці й підтримки з боку НТШ низки прогресивних українських громадських культурно-освітніх молодіжних і студентських організацій (“Академічне братство”, “Ватра”, “Академічна громада”, “Основа”, “Академічна поміч”), що сприяло назагал процесам самоорганізації молодіжного середовища, продукування у ньому освітньо-просвітницьких ідей та ініціатив щодо реалізації університетської справи.

Підсумовано, що завдяки організаційним, фінансовим, науково-дидактичним, кадровим потугам НТШ у співпраці з іншими громадськими організаціями та товариствами (УПТ “Рідна школа”, “Просвіта” “Товариство наукових викладів ім. Петра Могили) у Львові 1921 року постав Український таємний університет (УТУ) як унікальне явище в історії української освіти і культури. У розділі конкретизовано зміст та напрями забезпечення з боку НТШ функціонування закладу вищої освіти, акцентовано увагу на всесторонній підтримці науковою інституцією низки молодіжних і студентських товариств (Український студентський союз, “Профорус”, Українська крайова студентська рада), які активно працювали у царині згуртування студентської молоді, продукування ідей українського університету.

Розглянуто структуру, особливості організації навчального-виховного процесу, охарактеризовано студентський та професорсько-викладацький склад УТУ, виокремлено організаційно-педагогічні засади діяльності кафедри педагогіки, проаналізовано змістові аспекти викладання педагогічних курсів, авторами яких були відомі освітні діячі і педагоги – О. Макарушка, М. Галущинський, В. Калинович.

У третьому розділі – **“Просвітницькі ініціативи в діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові”** – проаналізовано

андрагогічний вектор діяльності Товариства, основні напрями його благодійно-меценатської діяльності.

Установлено, що НТШ відіграло значну роль й у справі українського просвітництва. Зусиллями його головної управи, комісій, окремих членів велася різнопланова освітньо-просвітницька робота серед народних мас, актуалізувалися ідеї піднесення загальноосвітнього рівня молоді та дорослих, популяризації наукових знань, через, зокрема, економічну освіченість, формування почуття господаря, сприяння розвитку українського промислу та кооперації, назагал плекання національної свідомості і патріотизму.

Виокремлено аспекти просвітницької діяльності НТШ: багаторічна співпраця із “Просвітою” – головним просвітницьким товариством Галичини (надання філіям і читальням книжкової продукції, допомога у заснуванні гуртків та читалень самоосвіти тощо); організація виставкової діяльності (підготовка української демографічної виставки, 1937 р.); підтримка просвітницьких ініціатив українського жіноцтва Галичини, окремих його організаційних структур – “Товариства вакаційних осель” (організація відпочинково-оздоровчих таборів (“осель”)), жіночої промислової спілки “Труд” (облаштування книгарні, надання книг та періодичних видань для бібліотеки, матеріальна підмога учням створеної при спілці трирічної “Жіночої промислової школи” та ін.), сприяння організації та проведення у червні 1934 р. у Станіславові Першого жіночого конгресу; популяризація на шпальтах видань педагогічної, освітньо-просвітницької діяльності визначної постаті українського жіночого руху, педагога, громадсько-політичного діяча Софії Русової та ін.

Розкрито такий важливий напрям просвітницької справи НТШ, як організація і забезпечення функціонування освітньо-наукових курсів для молоді і дорослого населення, проаналізовано хід підготовки, проведення та висліди перших таких курсів, реалізованих ресурсами історико-філософської та філологічної секцій Товариства у Львові у червні–липні 1904 р. під проводом М. Грушевського. Чисельність курсів (більше 135 слухачів із Галичини і Наддніпрянської України), авторитетний склад лекторів – науковців, педагогів, громадських діячів із числа членів НТШ (І. Брик, Ф. Вовк, М. Ганкевич, І. Раковський, К. Студинський, С. Томашівський, І. Франко), спрямованість лекцій на українознавчу проблематику, широкий суспільний резонанс – все це надало заходу всеукраїнського значення, стало мотивацією для подальшого розгортання подібної форми науково-просвітницької роботи.

З’ясовано, що справу організації наукових курсів активно підхопило Товариство українських наукових викладів ім. П. Могили, засноване у Львові наприкінці 1906 р. Зусиллями своїх філій у Перемишлі, Самборі, Сокалі, Станіславові, Тернополі, Рогатині у тісній співпраці із НТШ до початку Першої світової війни воно організувало й провело понад 800 лекцій за участі майже 50000 слухачів.

У розділі аналізуються окремі питання просвітницької діяльності НТШ через призму видавничої роботи Товариства (освітньо-просвітницька проблематика на шпальтах часопису “Літературно-науковий вісник”, видання

серії книг “Для школи і дому”, розвиток та поширення української термінологічної номенклатури тощо).

Висвітлено окремі форми благодійно-меценатської діяльності НТШ, спрямовані на підтримку й розвиток українського освітнього руху, насамперед утворення спеціальних фондів: “Фонд доцентів” (1877 р.), “Фонд ім. М. Грушевського” (1897 р.), “Науковий фонд імені доктора медицини і хірургії заслуженого професора і академіка Петра Павловича Пелехина” (1897 р.), “Фонд літераторів ім. І. Котляревського” (1898 р.), Фонд ім. О. Огоновського” (1905 р.), “Фонд ім. доктора Теофіля Дебицького” (1915 р.), “Фонду ім. І. Франка” (1916 р.) та ін., що надавали меценатську підтримку науковцям, письменникам, сприяли загалом поширенню наукових й освітньо-просвітницьких ініціатив.

Розглянуто й цільове призначення та змістове наповнення різних благодійно-меценатських фондів, що визначили головною метою різносторонню підтримку талановитої української молоді: “Фонд ім. А. Бончевського” (1903 р.), “Стипендіальний фонд Бронислава Яніва” (1931 р.), “Стипендіальний фонд імені Іллі та Іванни Кокорудзів” (1933 р.), “Господарсько-стипендіальний фонд” (1937 р.).

На підставі комплексного вивчення архівних матеріалів, аналізу наукової літератури здійснено цілісне дослідження змісту освітньо-просвітницької складової у діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1873–1939 рр.), що відповідає поставленій меті та дає підстави зробити такі **висновки**:

1. У процесі вивчення історіографії розкрито стан розробленості проблеми, здійснено аналіз джерельної бази дослідження. Узагальнений історіографічний матеріал за проблемно-хронологічним принципом поділено умовно на три групи: праці вчених та культурно-освітніх діячів, які висвітлювали освітньо-просвітницьку складову діяльності НТШ у розрізі загальної історії Товариства; наукові публікації, де освітньо-просвітницька проблематика аналізувалася через призму вивчення життєтворчості його визначних діячів; наукові зацікавлення до питань освіти і просвіти в діяльності НТШ у контексті дослідження проблем становлення і розгортання в Галичині громадсько-педагогічного руху. Проте, незважаючи на наявність певної кількості наукових праць, на сьогодні відсутнє цілісне наукове бачення освітньо-просвітницької діяльності НТШ в означений історичний період

Констатовано, що Наукове товариство імені Шевченка у Львові за понад шістдесятирічну діяльність задекларувало себе потужною всеукраїнською науково-культурною громадською організацією, яка виступила рушійною силою формування та розвитку української науки, форпостом змагань українців за національну освіту і культуру, спричинилася до створення в Галичині глибоко національного інтелектуального середовища з числа відомих вчених, педагогів, культурно-освітніх діячів.

На основі опрацювання широкої джерельної бази виокремлено основні етапи освітньо-просвітницької складової діяльності НТШ:

перший (1873–1892 рр.) – доба становлення громадської науково-культурної інституції загалом, пошуку шляхів співпраці прогресивної галицької і наддніпрянської інтелігенції щодо формування єдиного загальноукраїнського інтелектуального простору, закладання основ видавничої діяльності (видання близько сотні книжок та брошур різноманітної тематики і спрямувань, зокрема побутово-господарського, загальноосвітнього характеру), проведення комплексу заходів задля започаткування та подальшої підтримки українських періодичних видань (“Правда”, “Зоря”, “Діло”) із широким висвітленням освітньо-просвітницьких проблем тогочасного українського суспільства.

другий (1892–1914 рр.) – етап докорінної реорганізації товариства в наукову інституцію, формування його цілісної структури з трьома головними секціями – історико-філософською, філологічною, математично-природописно-лікарською із розгалуженнями на низку різнопланових комісій, започаткування видавничих органів (“Записки НТШ”, “Літературно-науковий вісник”, “Хроніка НТШ”), тісної взаємодії з освітнім середовищем (безпосередня участь у заснуванні нових освітніх товариств, підтримка студентських ініціатив), різнобічної підтримки діяльності українських закладів освіти, посилення благодійно-меценатської справи тощо.

третій (1914–1921 рр.) – етап призупинення діяльності НТШ у зв’язку із суспільно-політичними подіями доби (Перша світова війна, українсько-польське військове протистояння), реалізація заходів щодо відновлення повноцінної наукової і культурно-освітньої праці (створення у структурі видавничої комісії, активізація роботи Академічного дому як культурно-освітнього осередку, ініціювання проведення університетських наукових курсів);

четвертий (1921–1939 рр.) – етап структурної розбудови товариства, (створення низки нових комісій – Шевченкознавства, мовознавчої, національної економіки, соціології й статистики та ін.), функціонування Українського таємного університету у Львові (1921–1925 рр.), посиленої уваги до видавничої і книговидавничої діяльності, подальшого розвитку основних наукових, культурних та просвітніх установ товариства (Академічного дому, бібліотеки, музею).

3. З’ясовано, що Наукове товариство ім. Шевченка упродовж досліджуваного періоду активно долучалося до розв’язання нагальних освітніх проблем української спільноти краю. Освітній вектор діяльності НТШ презентований підтримкою розвитку українського дошкілля (надання організаційної, фінансової допомоги на відкриття нових дошкільних установ, їхнього матеріального оснащення; співпраця з громадськими організаціями, які патрунували цю ділянку суспільної роботи та ін.); всебічним сприянням розвитку початкової ланки освіти (наповнення шкільних бібліотек навчальною, методичною та художньою літературою, матеріальна підтримка учнів з бідних родин, підготовка та видрук навчальної літератури (підручників хрестоматій, словників та ін.).

НТШ виступило потужним каталізатором формування на початку ХХ ст. альтернативної до державної української приватної системи середньої та професійної освіти. За сприянням передусім голови Товариства М. Грушевського набула теоретичного обґрунтування ідея приватної школи, здійснена велика організаційна робота щодо заснування нових громадських об'єднань (“Учительська громада”, “Крайовий шкільний союз”), які розвинули активну діяльність щодо відкриття приватних українських гімназій, забезпечення їх кадровим потенціалом, навчально-дидактичними ресурсами, надання різноманітної допомоги учнівській молоді.

Мірилом рівня освітньої діяльності НТШ стала його безпосередня участь у заснуванні та забезпеченні функціонування першої української вищої школи – Українського таємного університету. Надана Товариством потужна кадрова, навчально-методична, матеріально-фінансова підтримка, зумовлювали до діяльності різного роду студентських організацій та об'єднань, захист прав і свобод учасників освітнього процесу та ін., сприяли піднесенню в українському середовищі ідеї української університетської освіти, засвідчили генетичний потяг українців до знань і науки.

4. Розкрито напрями, зміст та особливості просвітницької роботи Наукового товариства ім. Шевченка у досліджуваній період. Його андрагогічна складова діяльності представлена тісною співпрацею із різними культурно-просвітницькими товариствами краю, передусім з “Просвітою”, “Рідною школою”, Товариством українських наукових викладів ім. П. Могили, підтримкою просвітницьких ініціатив у жіночому середовищі Галичини, організацією виставкової діяльності, підготовкою та проведенням для широкого загалу освітньо-наукових курсів з метою популяризації наукових знань, підвищення загальноосвітнього рівня дорослого населення та молоді.

Відзначено зусилля Наукового товариства ім. Шевченка щодо пошуку шляхів підтримки талановитої молоді засобом створення різноманітних благодійно-меценатських фондів і акцій.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблематики освітньо-просвітницької діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1873–1939 рр.). Вважаємо, що перспективним напрямом для подальших історико-педагогічних наукових студій є освітньо-просвітницькі аспекти діяльності НТШ після 1940-х рр., у т. зв. еміграційний період.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Ковалишин О. Просвітня складова діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (кінець ХІХ – перша третина ХХ століття). *Monografia*

pokonferencyjna: science, research, development #16 pedagogy. Барселона, 2019. № 16. С. 33–36.

2. Ковалишин О. І. Освітня благодійно-меценатська діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові (кінець XIX – перша третина XX ст.). *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 45–50.

3. Ковалишин О. Організаційно-педагогічні аспекти співпраці Наукового товариства імені Шевченка й українських студентських організацій в Галичині (кінець XIX – початок XX ст.). *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2018. № 12. С. 137–142.*

4. Ковалишин О. Організаційно-педагогічні засади підтримки Науковим товариством імені Шевченка української початкової освіти в Галичині (кінець XIX – перша третина XX ст.). *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 5. С. 150–155.

*

5. Ковалишин О. Андрагогічна складова діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (кінець XIX – перша третина XX століття). *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. № 3. С. 22–26.*

Публікації у наукових фахових виданнях України:

6. Ковалишин О. Освітньо-просвітницька діяльність Літературного товариства імені Шевченка у Львові (1873 – 1892 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія Педагогічна*. Львів, 2016. Вип. 31. С. 226–235.

7. Ковалишин О. Михайло Грушевський і товариство “Учительська громада” у Львові. *Вісник Львівського університету. Серія Педагогічна*. Львів, 2018. Вип. 33. С. 80–89.

8. Ковалишин О. Організаційно-педагогічні засади діяльності Українського таємного університету у Львові (1921–1925 рр.). *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. Миколаїв, 2019. № 2 (65). С. 144–149.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Ковалишин О. Роль Наукового товариства імені Шевченка у видавництві шкільних підручників у Галичині і кінці XIX початку XX століття. *Перспективи розвитку сучасної науки (частина I): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 15–16 липня 2017 р.). Київ: МЦНД, 2017. С. 35–36.

10. Ковалишин О. Внесок Ярослава Біленького (1883 – 1945 рр.) у діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти* (м. Львів, 6–7 лютого 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Вип. 3. С. 219–222.

11. Ковалишин О. І. Підтримка жіночих освітньо-просвітницьких ініціатив у діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (перша

*Видання одночасно входить до переліку наукових фахових видань України

третина XX ст.). *Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX – XXI ст.). Жіноча освіта і просвітництво в Україні та Польщі (кінець XIX – початок XX ст.)*. 2018. Т. 8. С. 150–160.

12. Ковалишин О. Освітньо-просвітницька діяльність Наукового товариства імені Шевченка для підтримки українських молодіжних організацій в Галичині (перша третина XX ст.). *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти* (Львів, 5–6 лютого 2019 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. Вип. 4. С. 198–200.

13. Ковалишин О. Проблема вищої освіти на сторінках періодичного видання Наукового товариства ім. Шевченка “Літературно-науковий вісник” у Львові в кінці XIX– першій третині XX століття [Електронний ресурс]. *Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття: матеріали Інтернет-конференції ДВНЗ “Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника”* (7 березня 2019 р.). 2019. Режим доступу: <https://conference.pu.if.ua/forum/viewforum.php?f=225>

14. Ковалишин О. Організаційно-педагогічні засади у діяльності Наукового товариства ім. Шевченка для підтримки професійної освіти. *Українська освіта в контексті інтеграції та технологізації: зб. наук. праць / за ред. О. Карпенко*. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2019. С. 121–128.

15. Ковалишин О. Роль В. Калиновича у моніторингу якості освіти у Галичині (перша третина XX ст.). *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий та вітчизняний вимір: збірник тез міжнародної наукової конференції* (24–25 жовтня 2019 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 117–118.

АНОТАЦІЇ

Ковалишин О. І. “Освітньо-просвітницька діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1873–1939 рр.)”. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2020.

У дисертаційному дослідженні розкрито освітньо-просвітницьку складову діяльності Наукового товариства імені Шевченка та його роль у національно-культурному відродженні українців Галичини у 70-х рр. XIX – першій третині XX ст.

На основі здійсненої періодизації виділено чотири основні періоди освітньо-просвітницької діяльності НТШ.

Подальшого розвитку набули ідеї щодо висвітлення історико-педагогічних аспектів освітньо-просвітницької діяльності функціонування НТШ, що мали вагомий вплив на активізацію українського національного життя.

До наукового обігу введено маловідомі архівні джерела Центрального державного історичного архіву України у Львові 309, 310, 399, 400, 736, 766 фонду та Державного архіву Львівської області – фонд 1, 292, 296, які не розглядалися в українських історико-педагогічних працях, що дає змогу розширити сферу дослідження про освітньо-просвітницьку діяльність Наукового товариства ім. Шевченка у Львові.

Ключові слова: Львів, Наукове товариство імені Шевченка, освітньо-просвітницька діяльність, шкільництво, андрагогічний вектор, благодійно-меценатська діяльність.

Ковалишин О. И. “Образовательно-просветительская деятельность Научного общества имени Шевченко во Львове (1873–1939 гг.)”. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук за специальностью 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франка, Дрогобыч, 2020.

В диссертационном исследовании раскрыто образовательно-просветительскую составляющую деятельности НТШ и его роль в национально-культурном возрождении украинской Галичины в 70-х гг. XIX – первой трети XX в.

На основе проведенной периодизации выделено четыре основных периода образовательно-просветительской деятельности НТШ.

Получили дальнейшее развитие идеи касательно освещения историко-педагогических аспектов образовательно-просветительской деятельности функционирования НТШ, существенно влияющие на активизацию украинской национальной жизни.

В научный оборот введены малоизвестные архивные источники Центрального государственного исторического архива Украины во Львове 309, 310, 399, 400, 736, 766 фонда и Государственного архива Львовской области – фонд 1, 292, 296, ранее не рассматриваемые в украинских историко-педагогических трудах, что позволяет расширить сферу исследования об образовательно-просветительской деятельности Научного общества им. Шевченко во Львове.

Ключевые слова: Львов, Научное общество имени Шевченко, образовательно-просветительская деятельность, образование, андрагогический вектор, благотворительно-меценатская деятельность.

Kovalyshyn O. I. “Educational and enlightenment activities of the Shevchenko Scientific Society in Lviv (1873–1939)”. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on the scientific degree of the Candidate of Pedagogical sciences in the specialty 13.00.01 – general pedagogy and history of pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, 2020.

Thesis proposes the solution of the scientific problem of comprehensive study and evaluation of the educational and enlightenment parts of the Shevchenko Scientific Society activities in Lviv (1873–1939).

Work reveals educational constituent of Shevchenko Scientific Society activity and its role in the national and cultural revival of Ukrainians of Galicia in the 70's of the 19th – first third of the 20th century. The educational initiatives of society in the area of Ukrainian secondary school are analyzed. The contribution of Shevchenko Scientific Society to the development of Ukrainian university functioning in Galicia is outlined.

Periodization was performed and four main periods of the educational and enlightenment activity of the Shevchenko Scientific Society were distinguished: first period (1873–1892) was marked by the joint work of the Galician and Dnieper intellectuals with the goal of the formation of a unified Ukrainian intellectual space; second period (1892–1914) growing structure of the Shevchenko Scientific Society, the formation of sections and commissions, establishment of publishing bodies, growth of scientific, educational and enlightenment environments; third period (1914–1921) falls on a period of severe socio-political trials and is characterized by a general decline in scientific, educational and enlightenment activities; fourth period (1921–1939) is marked by the organization of educational, enlightenment and cultural environment in the Academic House of the National Technical University, publishing activity aimed at the educational sphere.

For the first time the educational and enlightenment principles of the activity of Shevchenko Scientific Society in Lviv (1873–1939) described: outlined the role and place of society in the national and cultural revival of Ukrainians of Galicia in the 1970s, the first third of the twentieth century; educational initiatives of the society in the field of Ukrainian secondary school, university business in Galicia; the ideas, forms, directions, content and peculiarities of the educational work of establishment are revealed.

Further development obtained the coverage of the historical and pedagogical aspects of the functioning of the National High School, as an educational and enlightenment initiative, which introduced organizational and pedagogical, educational and cultural principles in its activities.

The little-known archival sources of the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv 309 were introduced into scientific circulation, in particular correspondence of the Shevchenko Scientific Society with primary, secondary, specialized educational institutions that were not considered in Ukrainian historical and pedagogical works, which allows to expand the scope of research on the educational activities of the Scientific Society. Shevchenko in Lviv.

Further development obtained coverage of the historical and pedagogical aspects of the functioning of the National High School, as an educational and enlightenment initiative, which introduced organizational and pedagogical, educational and cultural principles in its activities.

Revealed directions, content and peculiarities of the educational work of the Shevchenko Scientific Society during period of research. Emphasized efforts of the

Shevchenko Scientific Society for finding ways to support talented youth by creating various charitable and philanthropic foundations and actions.

The little-known archival sources of the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv were introduced into scientific circulation. Analysis showed that particular collaboration of the Shevchenko Scientific Society with primary, secondary, specialized educational institutions were not considered in Ukrainian historical and pedagogical works, which introduced need in expansion of the scope of research on the educational activities of the Shevchenko Scientific Society in Lviv in Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv: fund 309 (“Shevchenko Scientific Society”), fund 310 (“Ukrainian University in Lviv”), fund 399 (“Professional organization of Ukrainian students “ Proforus””), fund 400 (“Ukrainian Student Union”), fund 736 (“Petro Mohyla Ukrainian Scientific Society”), fund 766 (“Ukrainian Academic Society”) and in the State Archives of Lviv Region: fund 1 (“Lviv Voivodeship Administration, Lviv ”), fund 292 (“ Board of the Academic House Committee in Lviv ”), fund 296 (“Academic Community Society in Lviv”).

The first section, "Activity of the Shevchenko Scientific Society in Lviv as a historical and pedagogical problem" presents the results of the study of the problem in Ukrainian historiography and determines the level of its scientific understanding, analyzes the source of the research base and periodizes the educational and educational activities of the Shevchenko Scientific Society in Lviv from 1873 to 1939.

The second section “Organizational and pedagogical foundations of the educational activity of the Shevchenko Scientific Society” describes the organizational and pedagogical principles of the Shevchenko Scientific Society to support preschool, elementary, secondary, vocational and higher education.

In the third section "Educational initiatives in the activity of the Shevchenko Scientific Society in Lviv" analyzes educational and outreach initiatives in the activity of Shevchenko Scientific Society in Lviv: philanthropic and patronage activity; andragogical vector activity of the society.

Further directions of pedagogical researches are defined.

Keywords: Lviv, Shevchenko Scientific Society, educational activity, schooling, andragogical vector, philanthropic and patronage activity.

Підписано до друку 18.08.2020 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Ум. друк. арк. 0,9. Зам. №52/18-08. Тираж 100.

Редакційно-видавничий відділ
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
82100 Дрогобич, вул. І. Франка, 24.